

III. PREDGOVOR

Nastanek krščanske demokracije oz. političnega katolicizma kot idejne in politične usmeritve v Evropi v drugi polovici 19. stoletja je našel svoj odraz tudi v slovenskem prostoru. Če je bil do tedaj slovenski narod – kljub obstoječim razlikam idejnega značaja, ki so v njem že obstajale – na zunaj še vedno enoten, sta prodor teh idej in njihovo uveljavljanje ob drugih vzrokih pripomogla k ločitvi duhov in nastanku več političnih usmeritev. Ključno vlogo pa je vse do druge svetovne vojne igralo razmerje med katoliško in liberalno stranjo, in sicer ne glede na to, v kakšni strankarski formaciji oz. pod kakšnim imenom sta ti nastopali. Takšna ločitev konec 19. stoletja pa je ne nazadnje pomenila tudi vstop slovenskega naroda in človeka v dobo modernosti, saj je ta moral ob več obstoječih političnih opcijah začeti samostojno in zrelo sprejemati politične odločitve, predvsem to, komu bo zaupal vodenje svoje usode.

Soočenje med tema političnima in idejnima smerema v zadnjem desetletju 19. in v prvih dveh desetletjih 20. stoletja pod različnimi vidiki (gospodarskim, kulturnim, demokratično-političnim in drugimi) v delu Kranjska med dvema Ivanoma obravnava Zvonko Bergant. Prek izdelave in analize političnih portretov prvakov katoliške in liberalne strani, tj. Ivana Šusteršiča in Ivana Tavčarja, v delu pokaže, v kolikšni meri sta ti politični opciji oz. stranki prispevali k oblikovanju Slovencev kot politično, socialno in gospodarsko zrelega naroda. Pri tem pozitivno oceni Šusteršičev prispevek, saj naj bi ta v tem pogledu deloval konstruktivno, pa čeprav je zaradi kasnejšega nesporazuma nekako izginil iz slovenskega zgodovinskega spomina. Bolj kritičen pa je avtor do Tavčarja, ki je zaradi svojega literarnega snovanja sicer boljše poznana osebnost iz slovenske preteklosti, ki pa kot politik vendarle ni deloval v prid širših interesov slovenskega naroda.

V temeljiti razčlenitvi pogledov in dela obeh Ivanov, ki sta vodila kranjsko oz. slovensko politiko v obravnavani dobi, pride tako do izraza pomen, ki ga je za oblikovanje slovenskega naroda imel prispevek tedanjega ljudsko-krščanskega gibanja v okviru Katoliške narodne oz. Slovenske ljudske stranke. Ta politična usmeritev je z uveljavitvijo načel demokratičnega volilnega sistema (seveda za tisti čas) dajala temeljni pečat političnemu in širšemu družbenemu dogajanju pri nas vse do leta 1941.

Po drugi svetovni vojni je krščanska demokracija v demokratičnih državah Zahodne Evrope oz. v tistih izmed njih, ki so stopile na pot demokracije po obdobju fašističnega in nacionalsocialističnega totalitarizma, postala ena od vodilnih političnih usmeritev. Posebno vlogo so njeni predstavniki, kot na primer Robert Schuman, Konrad Adenauer in Alcide de Gasperi, odigrali pri procesu evropskega povezovanja, saj veljajo za ustanovne očete. Kot zanimivost velja omeniti, da sta bila de Gasperi in Šusteršič v letih 1911–1918 celo poslanska kolega v dunajskem parlamentu. Če je po obdobju prve svetovne vojne Šusteršičeva politična zvezda zašla, pa je de Gasperijeva šele zares vzšla: leta 1919 ga najdemo med soustanovitelji Italijanske ljudske stranke, nato je zaradi fašističnega vzpona v Italiji njegovo delovanje bilo onemogočeno. S koncem druge svetovne vojne pa se je vrnil na italijansko in evropsko politično prizorišče. Tako je sodeloval pri postavitvi krščanske demokracije v Italiji, vodil več njenih zaporednih vlad, v zadnjih letih življenja pa se je posvetil projektu izgradnje Evrope (tako je bil tudi prvi predsednik Parlamentarne skupščine Evropske skupnosti za premog in jeklo, prve od evropskih skupnosti).

Za razliko od zahodnih držav je v Sloveniji krščanska demokracija po drugi svetovni vojni kot politična usmeritev zaradi uveljavitve komunizma izginila. Sicer so nekateri nekdanji

predstavniki delovali v emigraciji, toda v matični državi v enopartijskem sistemu zanje ni bilo prostora. Njena vrnitev je bila možna šele s prvimi demokratičnimi volitvami aprila 1990. Danes so tri slovenske stranke članice Evropske ljudske stranke, dve izmed njih imata poslance v Poslanski skupini Evropske ljudske stranke (krščanskih demokratov) in Evropskih demokratov v Evropskem parlamentu – v stranki in poslanski skupini torej, ki sta dedinji povojnega modernega krščanskodemokratskega izročila, katerega začetniki so bili med drugimi omenjeni ustanovni očetje. Prezreti pa ne velja dejstva, da so se nekatera od njegovih temeljnih načel izoblikovala že v drugi polovici 19. stoletja in da so jih dobro poznali in uveljavljali v konkretnem delovanju tudi naši politiki, med njimi Šusteršič. Seveda so pri tem upoštevali specifičen položaj slovenskega naroda. Treba pa je dodati, da je bilo v obdobju, ki ga obravnava avtor, to gibanje v slovenskem prostoru tako živo dejavno, kot le pri redko katerem drugem narodu. Prepričana sem, da Bergantovo delo Kranjska med dvema Ivanoma jasno predstavi njegov pomen v dobi, ko se je slovenski narod začel oblikovati kot moderen političen narod in ko je slovenski človek pokazal, da se je znal – med različnimi alternativami – modro odločati v političnem, gospodarskem in družbenem življenju sploh.

Ljudmila Novak,
poslanka Evropske ljudske stranke (krščanskih demokratov) in Evropskih demokratov v
Evropskem parlamentu

Moravče, 4. novembra 2004